

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.020.02.2020

Pani
Jolanta Kolanko
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Katowicach
Plac Grunwaldzki 8-10
40-127 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/087 – Przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach ¹ , Pl. Grunwaldzki 8-10, 40-127 Katowice.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jolanta Kolanko, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Katowicach ² , pełniąca funkcję od 1 października 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków ³ . 2. Działania w obszarze ograniczania dostępności nowych narkotyków. 3. Współpraca z innymi organami administracji publicznej w obszarze ograniczania dostępności nowych narkotyków.
Okres objęty kontrolą	Od 21 sierpnia 2018 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych (z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem oraz danych statystycznych z lat poprzednich).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Beata Olejnik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/235/2020 z 31 sierpnia 2020 r. 2. Mariusz Podolski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/236/2020 z dnia 1 września 2020 r.

(akta kontroli str. 1-3)

¹ Dalej: Stacja lub Jednostka.

² Dalej: Inspektor lub Dyrektor Stacji.

³ Zgodnie z definicją przyjętą na potrzeby kontroli P/20/087, nowymi narkotykami określa się zarówno środki zastępcze jak i nowe substancje psychoaktywne.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie NIK, przyjęte w Stacji rozwiązania organizacyjne umożliwiały w okresie objętym kontrolą prawidłową realizację zadań na rzecz ograniczania dostępności nowych narkotyków. Problematyka nowych narkotyków została uwzględniona w wystarczającym stopniu w uregulowaniach wewnętrznych oraz zapewniono bezpieczne przechowywanie produktów stanowiących lub mogących stanowić nowe narkotyki. PPIS współdziałał z innymi instytucjami, które podejmowały działania ograniczające i eliminujące występowanie nowych narkotyków oraz prowadził szkolenia i spotkania, na których przekazywano wiedzę o szkodliwości używania nowych narkotyków.

Działania realizowane przez Stację w ramach posiadanych kompetencji przyczyniały się do ograniczenia dostępności nowych narkotyków, jednakże aktywność Stacji w tym obszarze wykazywała w kontrolowanym okresie tendencję spadkową. Do Stacji nie wpływały nowe sprawy stanowiące podstawę wszczęcia postępowań administracyjnych, a jedna przeprowadzona kontrola nie skutkowała ujawnieniem wprowadzania do obrotu środków zastępczych.

Stacja prawidłowo gromadziła dane dotyczące przypadków zatruc nowymi narkotykami, jednak informacje o podejrzeniach zatruc bądź zatruciach nowymi narkotykami wprowadzane do Systemu Monitorowania Informacji o Dopalaczach⁶ danych o podejrzeniach zatruc bądź zatruciach nowymi narkotykami⁷ z opóźnieniem, co było działaniem nierzetelnym. Również jako niespełniające zasady rzetelności NIK ocenia niezamieszczenie w trzech ze zbadanych dwutygodniowych meldunków informacji o podejrzeniach lub zatruciach nowymi narkotykami, które wpłynęły do niej w okresie, za jaki sporządzano na potrzeby wojewódzkiego inspektora sanitarnego i GIS raporty w tej sprawie.

Nie wystąpiły ograniczenia bądź zaniechanie działań Stacji związanych z przeciwdziałaniem dostępności nowych narkotyków w związku z epidemią COVID-19.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie z postanowieniami regulaminu organizacyjnego Stacji obowiązującego bez zmian od dnia 1 stycznia 2018 r.⁹, za realizację zadania polegającego na kontrolowaniu przestrzegania przepisów w zakresie ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu nowych narkotyków odpowiadała Sekcja Higieny Pracy¹⁰.

(akta kontroli str. 433-472)

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: SMIOD.

⁷ W 24 na 26 zbadanych zgłoszeń.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Regulamin organizacyjny stanowił załącznik nr 3 do Zarządzenia Dyrektora Stacji nr 3/2017 z dnia 21 grudnia 2017 r.

¹⁰ Dalej: Sekcja HP.

W okresie objętym kontrolą, przeprowadzanie kontroli podmiotów wytwarzających lub wprowadzających do obrotu nowe narkotyki powierzono w zakresach czynności siedmiu pracownikom Sekcji HP. Kierownik Sekcji HP odpowiadał za nadzór nad realizacją zadań przez podległych mu pracowników, w tym w szczególności za sprawdzanie i zatwierdzanie sporządzanych przez nich protokołów kontroli. W opisanych powyżej rozwiązaniach organizacyjnych nie występowały przypadki posiadania przez jednego pracownika nadmiaru kompetencji.

(akta kontroli str. 473-496)

Dnia 28 grudnia 2015 r. Dyrektor Stacji powołał Zarządzeniem Nr 2/2015 Zespół ds. oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia związanych z problematyką dotyczącą środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych. Zespół składał się z Kierownika Sekcji HP oraz siedmiu wymienionych imiennie pracowników Sekcji HP, a odpowiadał za prowadzenie działań mających na celu przeciwdziałanie procederowi wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych, w tym prowadzenie postępowań administracyjnych, działalność oświatowo-zdrowotną oraz raportowanie przypadków zatruc dopalaczami na podstawie informacji uzyskiwanych od konsultantów, podmiotów leczniczych, w tym ośrodków toksykologii klinicznej i laboratoriów właściwych w tym zakresie. Członkowie Zespołu byli uprawnieni do wykonywania wszystkich czynności związanych z realizowaniem nadzoru nad wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu nowych narkotyków. W przypadku, gdyby pojawiła się konieczność intensyfikowania działań lub nieprzewidzianych trudności, Kierownik Sekcji HP mógł wnioskować do Dyrektora Stacji o rozszerzenie składu Zespołu o pracowników innych komórek organizacyjnych Stacji.

(akta kontroli str. 497-502)

1.2. Dnia 26 listopada 2018 r. Główny Inspektor Sanitarny, Komendant Główny Policji, Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Prokurator Krajowy, Komendant Główny Straży Granicznej i Główny Inspektor Farmaceutyczny zawarli Porozumienie o współpracy w celu sprawnego i skutecznego wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych¹¹. Zadania opisane w § 2 pkt 1-5 oraz § 3 pkt 1-5 Porozumienia z 26 listopada 2018 r.¹² mieściły się w zakresie przyjmowanych przez Stację corocznie Planów zasadniczych zamierzeń w części dotyczącej Sekcji HP oraz obowiązków powierzonych przez Dyrektora Stacji pracownikom zespołu powołanego na mocy Zarządzenia 2/2015 z dnia 25 grudnia 2015 r.¹³

(akta kontroli str. 503-682)

1.3. Zmiana przepisów ustawy o PN, której dokonano w 2018 r., skutkująca m.in. obowiązkiem prowadzenia przez Głównego Inspektora Sanitarnego¹⁴ rejestru zatruc nowymi narkotykami, nie spowodowała zmian w obowiązujących w Stacji rozwiązaniach organizacyjnych, gdyż wystarczające były w tym zakresie

¹¹ Dalej: Porozumienie z 26 listopada 2018 r.

¹² Obejmujące m.in. rejestrację przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przypadków zatruc i podejrzeń zatruc nowymi substancjami psychoaktywnymi oraz spowodowanych nimi zgonów; przekazywania informacji o obecności stwierdzonych tych środków w zabezpieczonych do badań laboratoryjnych produktach lub materiale biologicznym; współdziałania w ramach Zespołu do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia i ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych i rekomendowania Ministrowi Zdrowia zmian w przepisach; monitorowania i wymiany informacji na temat ujawnionych stron internetowych, za pośrednictwem których są oferowane do sprzedaży NSP i ŚZ; organizowania szkoleń i spotkań służących realizacji zadań.

¹³ Zarządzenie opisane w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia.

¹⁴ Dalej: GIS.

postanowienia zawarte w Zarządzeniu Dyrektora Stacji Nr 2/2015 z dnia 28 grudnia 2015 r. (opisane w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. 456-502)

1.4. Pracownikom odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu przeciwdziałania dostępności nowych narkotyków zapewniono w okresie objętym kontrolą możliwość podnoszenia kwalifikacji. W latach 2018 (od 21 sierpnia) – 2019 pracownicy Stacji wzięli udział w jednym szkoleniu, czterech naradach szkoleniowych i dwóch konferencjach, których przedmiotem były zagadnienia związane z przeciwdziałaniem narkomanii, z czego (w nawiasie podano liczbę pracowników Stacji biorących udział w danej formie szkoleniowej):

- w 2018 r.: w jednym szkoleniu organizowanym przez GIS pt. „Dopalacze – adekwatne reagowanie na zagrożenie” (2); w jednej naradzie szkoleniowej organizowanej przez WSSE w Katowicach dot. ustaleń koordynatorów Zespołu ds. Nadzoru nad Środkami Zastępczymi WSSE (1); jednej konferencji zorganizowanej przez WSSE pt. „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”¹⁵ (2),

- w 2019 r.: w trzech naradach szkoleniowych poświęconych działaniom koordynatorów Zespołów ds. Nadzoru nad Środkami Zastępczymi, z których jedną zorganizował GIS (1), a dwie zorganizowała WSSE (3); jednej konferencji zorganizowanej przez WSSE pt. „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu” (1)¹⁶.

(akta kontroli str. 629-633)

W latach 2018 (od 21 sierpnia) - 2020 (do 30 czerwca) Stacja organizowała także zajęcia szkoleniowe dla podmiotów zewnętrznych, w których wzięło udział 1 148 uczestników (w nawiasie podano łączną liczbę uczestników danej formy szkoleniowej):

- dwa szkolenia dla pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach nt. „Dopalacze, czym są i jak działają” (23),

- jedno szkolenie dla szkolnych koordynatorów programu „ARS, czyli jak dbać o miłość” (5),

- dwa szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu „Smak życia, czyli debata o dopalaczach” (38),

- 23 warsztaty profilaktyczne w ramach programu „Dopalacze-wypalacze groźne narkotyki”, z czego: 10 warsztatów dla uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych (507), osiem warsztatów dla słuchaczy Wyższej Szkoły Policji (164), dwa warsztaty dla uczniów szkół ponadpodstawowych (170), po jednym warsztacie dla członków Centrum Aktywności Lokalnej „Załęże” w Katowicach (12), studentów Wyższej Szkoły Bankowej (12) i osadzonych w zakładach karnych (24),

- jedną konferencję nt. „Jestem świadomy nie ryzykuję. Stop uzależnieniom” dla uczniów kl. VII-VIII szkół podstawowych (200).

(akta kontroli str. 629-633)

1.5. Dnia 29 grudnia 2015 r. Dyrektor Stacji wprowadziła dla Jednostki pisemne procedury dotyczące transportu i przechowywania nowych narkotyków¹⁷ oraz postępowania przy ich niszczeniu¹⁸.

¹⁵ Poruszano następujące zagadnienia: narkotyki w rodzinie, nadzór nad środkami zastępczymi w świetle nowych regulacji prawnych, skuteczność profilaktyki w szkole.

¹⁶ Poruszano następujące zagadnienia: narkotyki w rodzinie, nadzór nad środkami zastępczymi, skuteczność profilaktyki w szkole.

¹⁷ Zarządzenie Nr 5/2015 Dyrektora PSSE w Katowicach z dnia 29 grudnia 2015 r. W zarządzeniu określono m.in. sposób zabezpieczenia przechowywanych lub transportowanych substancji.

Miejszem przechowywania w PSSE nowych narkotyków było pomieszczenie usytuowane w piwnicy siedziby Stacji, zabezpieczone drzwiami metalowymi zamykanymi na kłódkę. Oględziny miejsca i sposobu przechowywania w Stacji nowych narkotyków wykazały, że w metalowej szafie zamykanej na klucz (pozostający w wyłącznej dyspozycji Kierownika Sekcji HP) znajdowało się:

- 14 kopert z substancjami przekazanych przez Policję w sprawach osób fizycznych,
- 19 kopert z substancjami przekazanymi przez laboratorium spółki ToxLab z Katowic (pozostałości po wykonanych badaniach),
- 1 693 opakowania zawierające tzw. dopalacze i jedno opakowanie zawierające nieustalone produkty nadpalone. Były to materiały zgromadzone przez Stację w trakcie kontroli przedsiębiorców zajmujących się sprzedażą nowych narkotyków. Ustalenia oględzin potwierdziły przestrzeganie postanowień zarządzenia Dyrektora Stacji nr 5/2015 z dnia 29 grudnia 2015 r., istniejące zabezpieczenia zapewniały bezpieczeństwo przechowywanych nowych narkotyków i chroniły je przed dostępem osób nieuprawnionych¹⁹.

(akta kontroli str. 634-649)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Stacji w kontrolowanym obszarze.

OBSZAR

2. Działania w obszarze ograniczania dostępności nowych narkotyków

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach 2017–2020 (do 30 czerwca) intensywność działań prowadzonych przez Stację²⁰ na rzecz ograniczania dostępności nowych narkotyków wykazywała tendencje spadkowe. W ramach ww. działań przeprowadzono 32 kontrole podmiotów, w których zachodziło podejrzenie produkcji lub wprowadzania do obrotu nowych narkotyków (28 w 2017 r. i cztery w 2018 r.²¹, w 2019 r. i 2020 r. kontroli nie przeprowadzano). W tym samym czasie wydano łącznie 91 decyzji (67 w 2017 r. i 24 w 2018 r.) dotyczących nowych narkotyków, w tym:

- 14 (12 w 2017 r. i dwie w 2018 r.) dotyczyło wstrzymania wytwarzania produktu lub wycofania go z obrotu²²,
- 23 (19 w 2017 r. i cztery w 2018 r.) dotyczyły zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu, nakazu wycofania z obrotu, a także orzeczenia o przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu, jeżeli produkt jest środkiem zastępczym²³,

¹⁸ Zarządzenia Nr 4/2015 i Nr Dyrektora PSSE w Katowicach z dnia 29 grudnia 2015 r. W zarządzeniu przewidziano m.in. dokonanie spisu z natury środków zastępczych przekazywanych do zniszczenia oraz sporządzania komisijnego protokołu z czynności zniszczenia.

¹⁹ zgodnie z § 5-6 zarządzenia Dyrektora Stacji nr 5/2015 z dnia 29 grudnia 2015 r. środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne miały być przechowywane w miejscu zamykanym na klucz, do którego dostęp ma jedynie kierownik komórki organizacyjnej, w której prowadzone będzie postępowanie.

²⁰ Obszar działania Stacji: Katowice, Mysłowice, Siemianowice Śląskie.

²¹ Z czego jedną kontrolę przeprowadzono po 21 sierpnia 2018 r. (4 września 2018 r.), w trakcie której nie stwierdzono, aby podmiot kontrolowany wprowadzał do obrotu środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne.

²² art. 44c, ust. 1 ustawy o PN.

²³ art. 44c, ust. 4 ustawy o PN.

- 41²⁴ (33 w 2017 r. i osiem w 2018 r.) dotyczyło nałożenia kary pieniężnej za wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu środków zastępczych w łącznej kwocie 970 000 zł, z czego w 2017 r. nałożono kary na kwotę 740 000 zł, a w 2018 r. na 230 000 zł,

Uiszczone w latach 2017-2020 (do 30 czerwca) kary pieniężne w łącznej wysokości 77 319,07 zł, zostały zapłacone: w 2017 r. w wysokości 12 732,40 zł, w 2018 r. w wysokości 28 952 zł, w 2019 r. w wysokości 19 370,86 zł i w 2020 r. (do 30 czerwca) w wysokości 16 263,81 zł. W 12 przypadkach (dwóch w 2017 r. i po pięć w 2018 r. i w 2019 r.), naczelnicy urzędów skarbowych wystąpili do Stacji o pokrycie kosztów prowadzonego postępowania egzekucyjnego w wysokości 18 214,90 zł (734,32 zł w 2017 r., 11 924,52 zł w 2018 r. i 5 556,06 zł w 2019 r.), z czego Stacja zapłaciła 533,17 zł²⁵.

W roku 2017, w związku ze swoją działalnością w obszarze ograniczania dostępności nowych narkotyków, Stacja zabezpieczyła: 2 119 opakowań pełnych ww. produktów oraz produkty nadpalone pozbawione cech umożliwiających ich policzenie. W 2018 r. zabezpieczono produkty nadpalone, wobec których niemożliwe było ustalenie ich ilości ze względu na ich stan. W ww. okresie pobrano 53 próbki do badań laboratoryjnych (51 w 2017 r. i dwie w 2018 r.), których przeprowadzenie kosztowało Stację 14 669,99 zł (12 001,11 zł w 2017 r. i 2 668,88 zł w 2018 r.). Wynikiem działań Stacji było również zniszczenie 4 826 opakowań nowych narkotyków (1 405 w 2017 r., 2 525 w 2018 r. i 896 w 2019 r.). W okresie objętym kontrolą, wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r., 2018 r., 2019 r. i 30 czerwca 2020 r. Stacja posiadała w zabezpieczeniu odpowiednio: 5 114 opakowań nowych narkotyków wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.; 2 589 nowych narkotyków oraz produkty nadpalone, 14 kopert z dopalaczami przekazanych przez Policję w sprawach osób fizycznych, 19 kopert z dopalaczami przekazanych przez laboratorium TOXLAB, jako pozostałości po badaniach na dzień 31 grudnia 2018 r.; i 1 693 opakowania nowych narkotyków, produkty nadpalone oraz przekazane przez Policję (14 kopert z dopalaczami przekazanych w związku z prowadzonymi sprawami przeciwko osobom fizycznym) i laboratorium ToxLab (19 kopert z pozostałościami po badaniach laboratoryjnych) na koniec 2019 r. i 30 czerwca 2020 r.

(akta kontroli str. 109-110, 158, 650)

W latach 2017–2020 (do 30 czerwca włącznie) Stacja odnotowała łącznie 548 przypadków zatruc środków zastępczymi lub podejrzeń zatruc nowymi substancjami psychoaktywnymi (z czego: 200 w 2017 r., 206 w 2018 r., 96 w 2019 r. i 46 do końca czerwca 2020 r.) oraz jeden zgon (w 2019 r.) mogący mieć związek z użyciem środka zastępczego lub substancji psychoaktywnej.

(akta kontroli str. 109-110; 158-161; 183-195)

Dyrektor Stacji wyjaśniła, że powodem opisanego powyżej zmniejszenia intensywności działań Stacji w obszarze dostępności nowych narkotyków, była zmiana od 21 sierpnia 2018 r. przepisów ustawy o PN wprowadzająca odpowiedzialność karną za czyny związane z nowymi narkotykami. Wejście ww.

²⁴ Z 41 decyzji o nałożeniu kary pieniężnej za wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych na łączną kwotę 970 000 tys., na dzień 30 czerwca 2020 r. zapłaconych lub wyegzekwowanych zostało ogółem 58 510,89. zł, co stanowiło 6 % wartości nałożonych kar, z czego, z wydanych w 2017 r. 33 decyzji w przedmiocie nałożenia kary pieniężnej na łączną kwotę 740 000. zł, wg stanu na dzień 30 czerwca 2020 r. zapłaconych lub wyegzekwowanych zostało łącznie 57 566,12. zł, (tj. 7,8%), z czego: 9 885,95 zł w 2017 r., 26 035,91 zł w 2018 r. i 4 180,73 zł do 30 czerwca 2020 r. Natomiast z wydanych w 2018 r. ośmiu decyzji w przedmiocie nałożenia kary pieniężnej na kwotę 230 000 zł, na dzień 30 czerwca 2020 r. zapłaconych lub wyegzekwowanych zostało łącznie 944,77 zł (tj. 0,4%), z czego 881,89 zł w 2018 r. i 62,88 zł w 2019 r.

²⁵ Wydatki poniesione w 2019 r.

przepisów w życie spowodowało całkowite zaprzestanie sprzedaży tych substancji przez sklepy stacjonarne.

(akta kontroli str. 277, 321)

2.2. W celu ograniczenia zagrożeń, jakie powodują środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne, nowelizacją ustawy o PN, wprowadzono dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą oraz podmiotów przeprowadzających badanie pośmiertne²⁶ obowiązek zgłaszania Państwowym Powiatowym Inspektorom Sanitarnym²⁷ (właściwym ze względu na siedzibę ww. podmiotów) wystąpienia zatruc bądź zgonów spowodowanych środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi. W 2018 r. Stacja otrzymała²⁸, za pośrednictwem Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego²⁹, wytyczne³⁰ Głównego Inspektora Sanitarnego³¹ dotyczące sposobu raportowania przez Stacje wpływających informacji o zdarzeniach w systemie SMIOD. Tym samym pismem przekazano Powiatowym Stacjom informacje o konieczności przekazywania do końca września 2018 r. do GIS danych o zatruciach równoległe za pośrednictwem systemu SMIOD jak i „w sposób dotychczasowy”. Wraz z ww. informacjami GIS przekazał wzór „Formularza zgłoszenia przypadku podejrzenia zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną na podstawie art. 30a ust. 4 ustawy o PN”³², wskazujący na konieczność zamieszczenia w nim przez zgłaszającego również informacji wykraczających ponad te, o których mowa w ust. 4 art. 30a ustawy o PN i podawania również: daty zdarzenia/interwencji medycznej (kol. 2) oraz miejsca zdarzenia (kol. 3). W ślad za otrzymanymi pismami i zgodnie z poleceniem GIS oraz ŚPWIS, Stacja dopełniła obowiązku informacyjnego i w dniu 14 sierpnia 2018 r. przekazała podmiotom leczniczym wykonującym działalność leczniczą oraz podmiotowi przeprowadzającemu badania pośmiertne³³ (Katedra i Zakład Medycyny Sądowej i Toksykologii Sądowo-Lekarskiej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach), działającym na nadzorowanym przez Jednostkę terenie, informacje i wytyczne GIS o obowiązku zgłaszania zatruc nowymi narkotykami, wynikającym z art. 30a ustawy o PN. Do przekazywanej informacji dołączono wzór Formularza zgłoszenia opracowany przez GIS, informując jednocześnie ww. o konieczności zgłaszania Stacji zdarzeń „(...) niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 48 godzin od chwili wystąpienia ww. podejrzenia/rozpoznania (...)” drogą elektroniczną z zastosowaniem przesłanego wzoru.

(akta kontroli str. 26-30; 50; 250-267; 399-401)

Dnia 12 września 2019 r. Jednostka otrzymała, za pośrednictwem ŚPWIS, pismo GIS³⁴ z dnia 10 września 2019 r., w którym GIS zwrócił uwagę na niespójność danych pomiędzy liczbą zatruc będących w jego posiadaniu, a liczbą spraw prowadzonych w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2019 r. przez powszechne jednostki prokuratury w tym zakresie. W ww. piśmie GIS zwrócił się do podmiotów mu podległych, o ustalenie miejsc (podmiotów), gdzie realizowane były badania

²⁶ W ustawie o PN nie zamieszczono definicji ustawowej dla podmiotów przeprowadzających badanie pośmiertne.

²⁷ Dalej: PPIS.

²⁸ Pismem z dnia 10 sierpnia 2018 r. nr NS-EP.021.39.2018.

²⁹ Dalej: ŚPWIS.

³⁰ Pismo z dnia 7 sierpnia 2018 r. nr GIS-ŚZ-074-34/MK/18.

³¹ Dalej: GIS.

³² Dalej: Formularz.

³³ Dalej: Zgłaszający.

³⁴ Nr GIS-ŚZ-074-00047/BW/19.

toksykologiczne materiału biologicznego osób zmarłych i pozyskanie od nich kompletnych danych, o których mowa w art. 30a ust. 4 ustawy o PN.

(akta kontroli str. 73-104)

W następstwie otrzymanego pisma GIS, pracownicy Stacji przeprowadzili dwie kontrole oceny zgłaszalności zgonów po użyciu substancji psychoaktywnych. Kontrole przeprowadzono w: ToxLab Sp. z o.o. w Katowicach oraz w Zakładzie Medycyny Sądowej i Toksykologii Sądowo-Lekarskiej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. Podstawą przeprowadzenia kontroli, jak podano w protokołach kontroli było pismo ŚPWIS z 12 września 2019 r.³⁵ W żadnej z przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, a kierownikom skontrolowanych podmiotów przypomniano o obowiązku zgłaszania Stacji przypadków zgonów w wyniku użycia nowych narkotyków. Czynności kontrolne wykonane przez Stację w ww. jednostkach potwierdziły występowanie rozbieżności w liczbach spraw zgłaszanych do systemu SMIOD zgodnie z treścią art. 30a ustawy o PN, a liczbą spraw prowadzonych w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2019 r. przez jednostki prokuratury. Efektem przeprowadzenia ww. dwóch kontroli było ustalenie, iż wszystkie przypadki zgonów, spowodowane nowymi narkotykami dotyczą zdarzeń, do których doszło poza terenem właściwości miejscowej Stacji, o czym Stacja poinformowała ŚPWIS w dniach 18 i 25 września 2019 r.³⁶

(akta kontroli str. 51-71; 102-103; 105-107)

NIK zauważa, że przepisy art. 30a ust. 2 ustawy o PN obligują do zgłaszania zatruc wyłącznie podmioty wykonujące działalność leczniczą³⁷ oraz podmioty przeprowadzające badania pośmiertne³⁸, natomiast nie zostały w nich wymienione podmioty wykonujące badania toksykologiczne materiału biologicznego, jakim jest skontrolowane przez Stację laboratorium ToxLab w Katowicach³⁹. Zdaniem NIK, wobec takiego określenia w ustawie o PN kategorii podmiotów zobowiązanych do zgłaszania przypadków zatrucia lub zgonu spowodowanego środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną⁴⁰, i jednoczesnym braku definicji legalnej dla podmiotów przeprowadzających badania pośmiertne żądanie przekazania informacji o zatruciach wskazanych w ust. 4 ww. art. 30a, skierowane zostały do podmiotu⁴¹, który nie posiadał danych w szczególności wymaganej przez GIS i ustawę o PN np. o rodzaju udzielonego świadczenia zdrowotnego osobie, która uległa zatruciu.

Dyrektor Stacji wyjaśniła, że w okresie objętym kontrolą⁴² „(...) nie występowały problemy/trudności w funkcjonowaniu procesu przyjmowania informacji o zatruciach. (...) Dane dotyczące zatruc udostępniane są w wyznaczonych terminach w formie

³⁵ NS-EP.021.2.46.2019.

³⁶ Pisma nr: NS/EP/471/101/3/2019 i NS/EP/471/101/5/2019.

³⁷ Definicję ustawową podmiotów wykonujących działalność leczniczą określono w §4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej [Dz. U. z 2020 poz. 295 ze zm.].

³⁸ Celem badania pośmiertnego – sekcji zwłok (łac. post mortem) jest najczęściej ustalenie przyczyny zgonu. Procedura badań polega na dokonaniu oględzin zewnętrznych i otwarciu trzech jam ciała: (w niektórych przypadkach oględziny zewnętrzne wystarczają i nie następuje otwieranie powłok ciała.) przez lekarza, którego celem jest znalezienie morfologicznych wykładników procesu chorobowego lub innych przyczyn zgonu. Podczas sekcji pobiera się materiał do dalszych badań histopatologicznych, immunohistochemicznych, toksykologicznych i/lub biochemicznych. [Maciej Barzdo, Jarosław Berent „Przepisy dotyczące sekcji zwłok. Materiały dydaktyczne” Łódź 2010].

³⁹ Wymienione w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2015 r. i uprawnionym do przeprowadzania badań mających na celu ustalenie czy dany produkt jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną. [Dz. U. z 2015 r. poz. 2018].

⁴⁰ Lub podejrzenia wystąpienia takich przypadków.

⁴¹ Laboratorium, które wykonywało badania toksykologiczne materiału biologicznego pobranego od zmarłych.

⁴² Raportowanie przez Stację zgłoszeń o zatruciach środkami zastępczymi w odstępach dwutygodniowych do ŚPWISIN podtrzymano pismem ŚPWIS nr NS-EP.021.2.2.2019 z dnia 9 stycznia 2019 r.

dwutygodniowych raportów przekazywanych do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego”.

(akta kontroli str. 156-157)

Rzetelność wykonywania przez Stację obowiązku wynikającego z art. 30a ust. 5 ustawy o PN, mówiącego o niezwłocznym udostępnianiu zgłoszeń podejrzeń zatruc lub zatruc środkami zastępczymi lub nowymi środkami psychoaktywnymi właściwemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu oraz GIS, a także spełnienia żądania GIS, dotyczącego przekazywania mu za pośrednictwem systemów informatycznych zgłoszeń zatruc środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, zweryfikowano na podstawie próby, na którą składały się informacje zawarte w ośmiu dwutygodniowych raportach sporządzonych przez Stację w miesiącach marzec, czerwiec, wrzesień i grudzień 2019 r. oraz informacji od zgłaszających, stanowiących podstawę ich sporządzenia.

(akta kontroli str. 10-20)

We wskazanych czterech miesiącach 2019 r. do Stacji wpłynęło 37 zgłoszeń, o zatruciach z czego: 26 dotyczyło zdarzeń, do których doszło na terenie właściwości miejscowej Stacji (66,6%)⁴³ i 11 przypadków (28,2%), do których doszło poza terenem właściwości miejscowej Jednostki⁴⁴.

W badanej próbie 26 zatruc, do których doszło na terenie właściwości miejscowej Jednostki, w 13 przypadkach (50%), na formularzu zgłoszenia zatrucia, zgłaszający nie zamieścili nazwy środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej, które spowodowały zatrucie⁴⁵. W pozostałych 13 zgłoszeniach (50%), otrzymanych przez Stację, źródłem zatruc lub podejrzeń zatruc środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi, były wg zgłaszających m.in.: amfetamina, kannabinoidy, ekstazy, metaamfetamina, mefedron, benzodiazepiny lub środki określane przez zgłaszających ogólnie, jako „dopalacze”. Dyrektor Stacji wyjaśniła, że nazwy substancji zamieszczają w zgłoszeniach podmioty, które jednocześnie ustalają okoliczności zdarzeń i kwalifikują je, jako zatrucie podlegające zgłoszeniu Stacji według ustawy o PN.

(akta kontroli str. 11; 111-155; 326; 399-431)

Otrzymane informacje o podejrzeniach zatruc lub zatruciach środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi na terenie właściwości miejscowej, Stacja była zobligowana przekazywać zgodnie z wytycznymi GIS i WSSE w raportach sporządzanych w formie „tradycyjnej”, w odstępach, co dwa tygodnie⁴⁶ oraz w systemie SMIOD „(...) niezwłocznie, lecz nie później niż następnego dnia roboczego, (...)”. W pierwszej grupie zawiadomień, przekazywanych w formie „tradycyjnej” stwierdzono trzy przypadki, w których stacja nie zamieściła w dwutygodniowych meldunkach informacji, które wpłynęły do jednostki w okresie, za jaki sporządzano raporty⁴⁷.

(akta kontroli str. 15; 19; 121-122; 142-143; 150-151)

⁴³ W całym 2019 r. do Stacji wpłynęło łącznie 96 zawiadomień o podejrzeniu lub zatruciu środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, do których doszło na terenie właściwości miejscowej Jednostki. Wielkość badanej próby stanowiła 27,1% wszystkich ww. zgłoszeń.

⁴⁴ Informacje otrzymane przez Stację o zdarzeniach, które miały miejsce na terenie właściwości miejscowej innych PSSE, Jednostka przekazywała właściwym Stacjom w dniu ich otrzymania lub maksymalnie w drugim dniu od ich wpływu.

⁴⁵ Zgodnie z art. 30a ust. 4, pkt 3 ustawy o PN, wskazanie środka zastępczego lub nowej substancji psychoaktywnej, które spowodowały zatrucie podaje się, jeżeli substancje te zostały ustalone lub stwierdzone w wyniku badania materiału biologicznego lub ujawnione w badaniu pośmiertnym.

⁴⁶ Od 1 do 15 i od 16 do 30 bądź 31 dnia danego miesiąca.

⁴⁷ Jedno zgłoszenie z dnia 29 maja 2019 r. zostało zamieszczone w raporcie za okres od 1 do 14 czerwca 2019 r.; dwa zgłoszenia, które wpłynęły do tut. Stacji w dniu 25 listopada 2019 r., Jednostka wykazała w informacji za okres od 1 do 15 grudnia 2019 r.

Realizacja przez Stację obowiązku wprowadzania do SMIOD danych o zatruciach, które otrzymywano od podmiotów udzielających świadczeń medycznych i podmiotów wykonujących badania pośmiertne została zbadana na próbie 26 zgłoszeń⁴⁸. W badanej próbie stwierdzono, że Stacja wprowadzała ww. dane średnio w terminie 33⁴⁹ dni od daty ich otrzymania (co szczegółowo opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

W miesiącach, marcu i czerwcu 2019 r. dla 12 zgłoszeń zatruc, które wpłynęły do Stacji, średni czas ich wprowadzenia do SMIOD wyniósł 14,8 dnia (≈15 dni), a dla 14 zgłoszeń, które wpłynęły we wrześniu i grudniu 2019 r. czas wprowadzenia wydłużył się i wyniósł 49,5 dnia (≈50 dni).

Dwa (7,7%)⁵⁰ z badanych 26 zgłoszeń wprowadzono do SMIOD zgodnie z żądaniem GIS⁵¹, tj. niezwłocznie, nie później niż w następnym dniu roboczym.

(akta kontroli str. 11; 13-20; 26-28; 73-74; 111-155; 161; 327-358; 432)

2.3. W okresie od 21 sierpnia 2018 r. do 31 sierpnia 2020 r.⁵² nie wpływały do PSSE z innych organów materiały, które stanowiłyby podstawę do wszczęcia postępowań administracyjnych związanych z podejrzeniem wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych. W tym czasie Stacja przeprowadziła w asyście policji jedną kontrolę sanitarną⁵³ w podmiocie prowadzącym działalność gospodarczą, co do którego zachodziło podejrzenie wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Kontrola nie potwierdziła podejrzeń wprowadzania do obrotu środków zastępczych.

(akta kontroli str. 164-182; 196-244)

W 2018 r. Inspektor wydał osiem decyzji administracyjnych w sprawach, które wpłynęły do Stacji przed 21 sierpnia 2018 r., których przedmiotem było nałożenie kary pieniężnej, o której mowa w art. 52a ustawy o PN, z czego jedną decyzją⁵⁴ wymierzającą karę w wysokości 70 000 zł wydano 17 grudnia 2018 r.

W dniu 1 marca 2019 r., sprawę⁵⁵ skierowano do egzekucji, przesyłając, wystawiony przez Stację tytuł wykonawczy Naczelnikowi Urzędu Skarbowego⁵⁶ właściwemu ze względu na miejsce zameldowania wierzyciela. W okresie od dnia przekazania ww.

⁴⁸ Stanowiących 27,1% ze wszystkich 96 zgłoszeń przyjętych przez Stację w 2019 r.

⁴⁹ Liczony od dnia następnego od dnia wpływu informacji o zatruciu lub podejrzenia zatrucia nowymi narkotykami.

⁵⁰ Dotyczy zgłoszeń, które wpłynęły w piątek 13 września 2019 r. i wprowadzonych do systemu SMIOD w poniedziałek 16 września 2019 r. tj. następnego dnia roboczego (dotyczy zgłoszeń, które Stacja wykazała w dwutygodniowym raporcie do wojewódzkiej stacji sanitarno-epidemiologicznej za okres od 1 do 15 września 2019 r. pod pozycją 1 i 3).

⁵¹ W piśmie z dnia 7 sierpnia 2018 r. GIS określił, że „Po otrzymaniu zgłoszenia od podmiotu wykonującego działalność leczniczą lub podmiotu przeprowadzającego badanie pośmiertne, administrator SMIOD w PSSE niezwłocznie, lecz nie później niż następnego dnia roboczego, wprowadza dane do modułu SMIOD - „Zatrucia”.

⁵² W okresie od 1 stycznia do 19 sierpnia 2018 r. na podstawie art. 44c ust 1 ustawy o PN wydano dwie decyzje dotyczące wstrzymania wytwarzania produktu lub wycofania go z obrotu (NS/HP/MB/432/68-11/15/35/2018 z dnia 16 kwietnia 2018 r. i NS/HP/MB/432/68-11/33/39/2018 z dnia 21 czerwca 2018 r.) i cztery decyzje na podstawie art. 44c ust. 4 ustawy o PN dotyczące zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu, nakazu wycofania z obrotu, a także orzeczenia o przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu, jeżeli produkt jest środkiem zastępczym (NS/P/BG/432/6405/122/227/5/16/2018 z dnia 6 marca 2018 r.; NS/HP/BG/432/19/10/2018 z dnia 19 kwietnia 2018 r.; NS/HP/MB/432/68-11/15/35/30/69/2018 z dnia 8 czerwca 2018 r.; NS/HP/BG/432/44/124/2018 z dnia 8 sierpnia 2018 r.)

⁵³ W dniu 4 września 2019 r. W okresie poprzedzającym nowelizację ustawy o PN, od 1 stycznia do 19 sierpnia 2018 r. przeprowadziła trzy kontrole, których protokoły zarejestrowano podpozycjami nr 85 – kontrola przeprowadzona w dniu 4 kwietnia 2018 r.; nr 199 – kontrola przeprowadzona w dniu 19 czerwca 2018 r. i nr 206 – kontrola przeprowadzona w dniu 22 czerwca 2019 r. w Rejestrze Protokołów Kontroli za 2018 r.

⁵⁴ K08/2018 – w sprawie toczącej się od 2016 r. przeciwko właścicielowi sklepów mieszczących się w Katowicach i Mysłowicach, za pośrednictwem których wprowadzał do obrotu środki zastępcze. Była to jedyna decyzja w tym przedmiocie wydana po 20 sierpnia 2018 r.

⁵⁵ Nr EA/A-1/31W-1/19 z dnia 1 marca 2019 r.

⁵⁶ Dalej: US.

tytułu Stacja nie była obciążana przez Naczelnika Urzędu Skarbowego kosztami nieskutecznej egzekucji. Również w ww. okresie Stacja nie otrzymywała informacji z Urzędu Skarbowego o postępach prowadzonej egzekucji. W trakcie niniejszej kontroli NIK (w dniu 23 września 2020 r.) Dyrektor Stacji wystosowała zapytanie do Naczelnika US w sprawie stanu i czynności podjętych w tej sprawie⁵⁷.

(akta kontroli str. 314; 316-320)

2.4. W okresie objętym kontrolą Stacja nie podejmowała czynności związanych z nadzorem nad nowymi substancjami psychoaktywnymi realizowanym w ramach kontroli spełniania obowiązków wynikających z przepisów ustawy o PN, o którym mowa w art. 40d ustawy o PN. Zastępca Inspektora wyjaśniła, że w ww. okresie do Stacji nie wpłynęły wnioski Biura ds. Substancji Chemicznych, które mogły być podstawą do wszczęcia czynności kontrolnych u przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przywozu i wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowej substancji psychoaktywnej.

(akta kontroli str. 248)

2.5. W okresie objętym kontrolą Stacja nie kierowała do organów ścigania zawiadomień o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa poprzez wprowadzanie do obrotu środków zastępczych, bowiem nie ujawniła takich przypadków.

(akta kontroli str. 165; 276-277)

2.6. W ww. okresie nie wystąpiły także przypadki otrzymania przez Stację z innych podmiotów (np. Policji) informacji (np. w postaci dokumentów lub zabezpieczonych produktów) dot. ujawniania wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych, które mogły być podstawą do podejmowania postępowań administracyjnych. W okresie tym do Stacji wpłynęły cztery wnioski, których przedmiotem były środki zastępcze. Wnioski do Stacji kierowały: Policja⁵⁸ oraz Prokuratura⁵⁹, a ich przedmiotem było żądanie od Stacji: przekazania kopii materiałów z kontroli przeprowadzonej u przedsiębiorcy z zakresu środków zastępczych; żądania wydania orzeczenia przepadku i zniszczenia środków zastępczych oraz udzielenia informacji dotyczącej stanu zaawansowania postępowania prowadzonego przez Stację ws. podejrzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Na ww. dwa wnioski Prokuratury Rejonowej Katowice Zachód w Katowicach, Stacja odmówiła wszczęcia postępowania powołując się na art. 7 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁶⁰. Rozpatrując każdy z ww. wniosków, Stacja udzieliła odpowiedzi w terminach nieprzekraczających 10 dni kalendarzowych od dnia ich trzymania.

(akta kontroli str. 165; 276-277)

2.7. W okresie objętym kontrolą nie było również przypadków, w których Stacja, w wyniku prowadzenia spraw dot. środków zastępczych, byłaby zobligowana do ponownego przekazywania otrzymanych próbek, celem wykonania badań laboratoryjnych i co za tym idzie ponoszenia kosztów badań, a następnie prowadzenia ich egzekucji.

(akta kontroli str. 165; 276-277)

⁵⁷ Do zakończenia czynności kontrolnych (2 października 2020 r.) Dyrektor Stacji nie otrzymał odpowiedzi.

⁵⁸ Wydział Kryminalny Komisarjatu Policji II w Katowicach.

⁵⁹ Prokuratura Rejonowa Katowice Zachód (dwa wnioski) i Prokuratura Rejonowa Katowice Północ (jeden wniosek).

⁶⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 1490.

2.8. W sprawie wpływu rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV2 w 2020 r. na pracę Jednostki, Dyrektor Stacji wyjaśniła, że „(...) rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV2 w 2020 r. oraz obowiązywanie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem przeciwdziałaniem oraz zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, nie wpłynęło na sprawność działań organu w zakresie zadań związanych z nowymi narkotykami (środkami zastępczymi). W 2020 r. nie stwierdzono przypadku wytwarzania, wprowadzania do obrotu produktów, co do których zachodzi podejrzenie, że są środkami zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną, zatem nie było prowadzone postępowanie administracyjne w tym zakresie”.

(akta kontroli str. 32)

2.9. W ramach działań na rzecz ograniczania dostępności nowych narkotyków w cyberprzestrzeni wyznaczony pracownik Stacji systematycznie (raz miesiącu) dokonywał przeglądu następujących stron internetowych: allegro, ebay, aliexpress, growshop²⁴. W wyniku ww. czynności nie stwierdzono przypadku wprowadzania do obrotu produktów, co do których zachodziło uzasadnione podejrzenie, że są środkami zastępczymi. Dyrektor Stacji wyjaśniła, że w związku z realizacją w ramach Porozumienia z 26 listopada 2018 r. monitoringu wybranych stron internetowych nie były dokonywane celowe zakupy sprzętu lub oprogramowania, a jakkolwiek obowiązek prowadzenia przez Stację monitoringu nie wynika wprost z zapisów przedmiotowego Porozumienia, to w celu dochowania należytej staranności prowadzone są w takiej formie działania rozpoznawcze.

(akta kontroli str. 276; 278-280, 661-663, 673)

2.10. W okresie objętym kontrolą, działalność Stacji na rzecz ograniczania wytwarzania lub wprowadzania do obrotu nowych narkotyków nie była przedmiotem skarg, interwencji czy petycji.

(akta kontroli str. 34-48)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W trzech przypadkach Stacja nie zamieściła w dwutygodniowych meldunkach informacji o podejrzeniach lub zatruciach nowymi narkotykami, które wpłynęły do niej w okresie, za jaki sporządzano na potrzeby wojewódzkiego inspektora sanitarnego i GIS raporty w tej sprawie⁶¹.

(akta kontroli str. 15; 19; 121-122; 142-143; 150-151)

2. W 24 na 26 zbadanych zgłoszeń z: marca, czerwca, września i grudnia 2019 r. (tj. w 92,3%) stwierdzono opóźnienia we wprowadzaniu do bazy SMIOD informacji o podejrzeniach zatruc bądź zatruciach nowymi narkotykami sięgające od jednego do 281 dni.

Obowiązek przekazywania informacji w SMIOD Jednostka zrealizowała, w ww. grupie 24 zgłoszeń⁶², średnio w terminie 33 dni od daty ich wpływu, z czego:

- 12⁶³ zgłoszeń (46,2%) wprowadzono do systemu w przedziale od dwóch do 10 dni od daty otrzymania;

⁶¹ Jedno zgłoszenie z dnia 29 maja 2019 r. zostało zamieszczone w raporcie za okres od 1 do 14 czerwca 2019 r.; dwa zgłoszenia, które wpłynęły do Stacji w dniu 25 listopada 2019 r., jednostka wykazała w informacji za okres od 1 do 15 grudnia 2019 r.

⁶² Stanowiących 27,1% ze wszystkich 96 zgłoszeń przyjętych przez Stację w 2019 r.

- osiem⁶⁴ zgłoszeń (30,8%) wprowadzono do systemu w przedziale od 11 do 20 dni od daty otrzymania;
- dwa zgłoszenia (7,7%) wprowadzono do systemu w 21 dniu od daty otrzymania zgłoszenia;
- dwa⁶⁵ zgłoszenia (7,7%) wprowadzono do systemu w przedziale od 31 do 40 dni od daty otrzymania;
- jedno zgłoszenie (3,8%) wprowadzono do systemu w 279 dniu od daty jego wpływu do Stacji,
- jedno zgłoszenie (3,8%) wprowadzono do systemu w 281 dniu od daty jego otrzymania.

Żadnego z 24 zgłoszeń nie wprowadzono do systemu SMIOD zgodnie z żądaniem GIS, dotyczącym niezwłocznego, nie później niż w następnym dniu roboczym, a opóźnienia wahały się od 1 do 280 dni, z czego: 10 zgłoszeń wprowadzono do systemu SMIOD z opóźnieniem od jednego do 10 dni; 10 zgłoszeń wprowadzono z opóźnieniem sięgającym od 11 do 20 dni, dwa zgłoszenia wprowadzono do systemu SMIOD z opóźnieniem od 31 do 40 dni, i po jednym zgłoszeniu wprowadzono z opóźnieniem 278 i 280 dni.

(akta kontroli str. 11; 13-20; 26-28; 73-74; 111-155; 161; 327-358; 432)

Jak wyjaśniła Dyrektor Stacji, obydwie nieprawidłowości były spowodowane dużym obciążeniem pracowników zajmujących się rejestracją i sprawozdawczością podejrzeń, rozpoznań oraz zachorowań na choroby zakaźne, zatrucia i zakażenia.

(akta kontroli str. 326, 674)

Zdaniem NIK, obciążenie pracowników rejestracją i sprawozdawczością podejrzeń, rozpoznań oraz zachorowań na choroby zakaźne, zatrucia i zakażenia nie może stanowić usprawiedliwienia dla opóźnień w umieszczaniu informacji w SMIOD, zwłaszcza, że liczba zatruc nowymi narkotykami w tym okresie stanowiła 0,46% wszystkich zatruc i zachorowań, jakie Stacja zarejestrowała w 2019 r., a sama czynność wprowadzenia do bazy SMIOD informacji o zatruciach nie wymaga przeprowadzania skomplikowanego i czasochłonnego postępowania wyjaśniającego, które mogłoby wpływać na stwierdzone opóźnienia.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, w okresie objętym kontrolą, działania realizowane przez Stację w ramach posiadanych kompetencji, przyczyniały się do ograniczenia dostępności nowych narkotyków, jednakże aktywność Stacji w tym obszarze wykazywała w kontrolowanym okresie tendencję spadkową. Do Stacji nie wpływały nowe sprawy stanowiące podstawę wszczynania postępowań administracyjnych, a jedna przeprowadzona kontrola nie skutkowała ujawnieniem wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Nie wystąpiły ograniczenia bądź zaniechanie działań Stacji związanych z przeciwdziałaniem dostępności nowych narkotyków w związku z epidemią COVID-19. PPIS współdziałał z innymi instytucjami, które podejmowały działania w celu ograniczania dostępności nowych narkotyków.

⁶³ Z czego: trzy zgłoszenia wprowadzono do systemu w drugim dniu od daty otrzymania; dwa zgłoszenia w trzecim dniu; dwa zgłoszenia w szóstym dniu; cztery zgłoszenia w siódmym dniu i jedno w 10 dniu od daty otrzymania zgłoszenia przez Stację.

⁶⁴ Z czego: jedno zgłoszenie wprowadzono do systemu w 13 dniu od dnia otrzymania; jedno zgłoszenie po 14 dniach od otrzymania; dwa zgłoszenia w 15 dniu; po jednym zgłoszeniu wprowadzono do systemu w 17 i 19 dniu od daty otrzymania i dwa zgłoszenia wprowadzono do systemu w 20 dniu od dnia ich otrzymania.

⁶⁵ Z czego jedno zgłoszenie wprowadzono do systemu po 36 dniach, a drugie po 40 dniach od daty ich otrzymania przez Stację.

Jako niespełniające zasady rzetelności NIK ocenia opóźnienia we wprowadzanych do bazy SMIOD danych o podejrzeniach zatruc bądź zatruciach nowymi narkotykami⁶⁶ oraz niezamieszczanie w dwutygodniowych meldunkach informacji, które wpłynęły do niej w okresie, za jaki sporządzano na potrzeby wojewódzkiego inspektora sanitarnego i GIS raporty o podejrzeniach lub zatruciach nowymi narkotykami⁶⁷.

OBSZAR

3. Współpraca z innymi organami administracji publicznej w obszarze ograniczania dostępności nowych narkotyków

Opis stanu faktycznego

3.1. W okresie objętym kontrolą (poza realizacją Porozumienia z 26 listopada 2018 r., co zostało opisane w pkt 3.2 niniejszego wystąpienia) Inspektor realizując zadanie ograniczania dostępności nowych narkotyków przeprowadził na wniosek Naczelnika Urzędu Skarbowego w Katowicach kontrolę przedsiębiorcy, która jednak nie wykazała przypadków wprowadzania do obrotu środków zastępczych⁶⁸.

(akta kontroli str. 651-655)

Dnia 27 lutego 2019 r. Główny Inspektor Sanitarny zawarł z Inspektorem ds. Substancji Chemicznych Porozumienie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu współpracy przy sprawowaniu nadzoru nad spełnianiem przez przedsiębiorców obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, dotyczących prowadzenia działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzenia do obrotu nowej substancji psychoaktywnej. Do dnia zakończenia niniejszej kontroli Stacja nie otrzymała do realizacji żadnego zadania dotyczącego postanowień ww. Porozumienia.

(akta kontroli str. 656-668)

3.2. W § 2 i § 3 Porozumienia z 26 listopada 2018 r. wskazano zakres współpracy jego Stron zastrzegając, że współpraca w celu wczesnego rozpoznawania i ostrzegania o zagrożeniach (§ 2) oraz wczesnego i szybkiego reagowania (§ 3) będzie realizowana przez Strony zgodnie z zakresem posiadanych uprawnień ustawowych i kompetencji.

(akta kontroli str. 505)

Działania Stacji dotyczące realizacji Porozumienia z 26 listopada 2018 r. obejmowały (w nawiasach wskazano postanowienia Porozumienia, których działania dotyczyły):

- w obszarze wczesnego rozpoznawania i ostrzegania o zagrożeniach (§ 2): przekazanie kierownikom podmiotów leczniczych informacji o formie dokonywania zgłoszeń o zatruciach/podejrzeniach zatruc/zgonach spowodowanych nowymi narkotykami na adres poczty mailowej Stacji, kontrole w laboratoriach toksykologicznych współpracujących ze Stacją (§ 2 pkt 1); sukcesywne przekazywanie Komendzie Miejskiej Policji w Katowicach zbiorczych zestawień dot. przypadków zatruc nowymi narkotykami (§ 2 pkt 2 lit. a); przekazanie na wniosek Wydziału Kryminalnego II Komisariatu Policji w Katowicach informacji o obecności nowych narkotyków w produktach zabezpieczonych przez Stację do badań

⁶⁶ W 24 na 26 zbadanych zgłoszeń z: marca, czerwca, września i grudnia 2019 r. (tj. w 92,3%).

⁶⁷ W trzech przypadkach.

⁶⁸ Protokół kontroli nr 292/1209/NS/HP/2018 z dnia 4 września 2018 r.

laboratoryjnych w trakcie kontroli (§ 2 pkt 2 lit. b)⁶⁹; wprowadzanie danych do systemu SMIOD (§ 2 pkt 3)⁷⁰; systematyczny⁷¹ przegląd czterech stron internetowych oferujących sprzedaż wysyłkową towarów (§ 2 pkt 5)⁷²; udział w realizacji pięciu projektów profilaktycznych⁷³, a także prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej w formie dystrybucji ulotek, broszur i poradników oraz informowanie poprzez stronę internetową Stacji (§ 2 pkt 6);

- w obszarze wczesnego i szybkiego reagowania (§ 3): realizację wniosków organów prokuratury (przekazano jedną informację o stanie postępowania administracyjnego prowadzonego w sprawie podejrzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych⁷⁴ (§ 3 pkt 1); prowadzenie postępowań administracyjnych i wydawanie decyzji administracyjnych w sprawach dotyczących nowych narkotyków (§ 3 pkt 3)⁷⁵; prowadzenie systematycznego monitoringu wybranych stron internetowych (§ 3 pkt 4)⁷⁶; udział w realizacji pięciu programów profilaktycznych (w ramach tych programów prowadzono szkolenia dla podmiotów zewnętrznych⁷⁷, prelekcje, konkursy, spotkania w szkołach) oraz dystrybucję materiałów informacyjno-edukacyjnych w formie papierowej i elektronicznej (§ 3 pkt 5).

W kontrolowanym okresie nie było przypadków prowadzenia przez Stację działań związanych z przywozem na terytorium Polski środków zastępczych (§ 3 pkt 2) przy udziale pozostałych stron Porozumienia z 26 listopada 2018 r.

(akta kontroli str. 656-663)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Stacji w kontrolowanym obszarze.

IV. Uwagi

Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na konieczność zapewnienia niezwłocznego przekazywania informacji o podejrzeniach zatruc lub zatruciach środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

⁶⁹ Policja w korespondencji wskazała nr RDS prowadzonej sprawy.

⁷⁰ Zagadnienie opisane w pkt 2.2 niniejszego wystąpienia.

⁷¹ Raz w miesiącu.

⁷² Zagadnienie opisane w pkt 2.9 niniejszego wystąpienia.

⁷³ Ogólnopolskie programy: „Smak życia czyli debata o dopalaczach”, „ARS, czyli jak dbać o miłość”, „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”. Wojewódzki program „Dopalacze Wypalacze groźne narkotyki”, Miejski program „Stop uzależnieniom. Jestem świadomy, nie ryzykuję”. Działaniami w ramach wszystkich ww. programów objęto: 26 356 osób w 2018 r., 22 474 osób w 2019 r., 2 257 osób w 2020 r. (do 30 czerwca).

⁷⁴ Wniosek Prokuratury Rejonowej Katowice-Północ z dnia 5 grudnia 2018 r. dot. sprawy PR 2Ds. 899.2017.

⁷⁵ Zagadnienie opisane w pkt 2.1 niniejszego wystąpienia.

⁷⁶ Zagadnienie opisano w pkt 2.9 niniejszego wystąpienia.

⁷⁷ Zagadnienie opisano w pkt 1.4 niniejszego wystąpienia.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 30 listopada 2020 r.

Kontroler

Mariusz Podolski

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

.....